

Bin yıllar öncesinden bugüne seslenen şairler

ÖMER YALCINOVA

Arkaik Yunan Şiiri Antolojisi başka bir kaynağa ihtiyaç duymadan, haftalar belki aylar boyunca okuyacağımız, içinden eski çağlarda yaşamış Pan-Hellenik toplumlara dair çokça bilgi edinebileceğimiz donanımda; şiir, antropoloji, mitoloji veya felsefeye ilgi duyan herkesin ilgisini çekecek zenginlikte hazırlanmış.

airlerimiz dönem dönem Yunan şiirini merak etmiştir. Sanırım bunda Yahya Kemal ve Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun başlatmaları çalıştıkları "Nev-Yunanilik", **Nurullah Ataç**'in Avrupa kültürünün kökeninde olmasından dolayı Latince ve Yunancayı mutlaka öğrenmeliyiz ısrarı, ayrıca Sabahattin Eyüboğlu, Halikarnas Balıkcısı ve Azra Erhat gibi bir grup arkadaşın Türk kültürünün Yunan kültürüne dayandığı iddiasıyla "Yeni Anadoluçuluk" adı altında yaptıkları Yunan kültürü incelemelerinin inkar edilemez etkisi söz konusu. Fakat bu ilginin örneğin Fransız şiirine duyulan meraktan daha çok olduğu söylenemez. Özellikle son dönemlerde...

Erman Gören'in yaptığı çalışmalar ise, bu etkilerin tamamen dışında. Onun herhangi bir ideolojik iddiası bulunmamakta. Daha doğrusu o, bilimsel çalışma yönteminin gerektirdiği doğrultuda hareket etmektedir. Onun Arkaik Yunan'da Adlandırma ve Hakikat, Adlandırmanın Ontoteolojisi Platon'un "Kratylos"una Yorum gibi akademik çalışmaları Pintaros'dan yaptığı Bütün Zafer Şarkıları ve Bakkhylide'ten yaptığı Bütün Şiirleri ve Fragmanları çevirilerine zemin oluşturmuş. Kendi ifadeleriyle: "... farklı vesilelerle rastladığım şiirsel sesi, hayran olduğum Arkaik Yunan estetiğini Türkçede yeniden seslendirmeye gayret ettim." O yüzden Arkaik Yunan Şiiri Antolojisi sadece bir şiir çevirisinden ibaret değil. Yapılan şiir çevirileri akademik çalışmalarla desteklenmiş.

28 BİN YIL ÖNCE YAŞANANLAR

Sanırım Erman Gören Arkaik Yunan Şiiri Antolojisi'ni hazırlarken okuyucunun başka bilgi kaynağına ihtiyaç duymadan okumasını hedeflemiş. Antolojinin "Giriş"inde arkaik kelimesinin anlamından, arkaik dönemde ne tür şiirlerin yazıldığına, hangi müzik aletleriyle şiir veya şarkı söylendiğine, farklı dönemlere ait şairlerin şiirlerinde görülen farklılaşmaya, yine farklı dönemlere ait şairlerin bakış açısına, olay-

ları yorumlayışındaki değişimlere kadar bilgi vermektedir. Sıradan okuyucular için bu kadar bilgi çok veya sıkıcı görülebilir. Fakat şiirler okunmaya başlandığında bu bilgilerin ne kadar önemli olduğu anlaşılır. Çünkü önümüzde duran şiirler, MÖ 9. yüzyıldan bugüne gelen türden. Dolayısıyla arada 28 bin yıl gibi bir zaman aralığı vardır, onlarla bizim aramızda. 28 bin yıl önce yaşayan insanların neye nasıl yaklaştıkları, onları nasıl ifade ettikleri açıklamaya muhtaçtır. Diğer türlü bir okuma anakronik yanlışlarla dolacaktır. Onları anlamak bütünüyle keyifleşecek, dolayısıyla yanlışlıklara yol açacaktır.

Söz konusu arkaik Yunan şiiri olunca, iş daha da çetrefilleşmekte. Çünkü Yunan şiirinde haddinden fazla yer ve şahıs ismi var. Öyle hemen ezberden sayılamayacak kadar "ölümsüz"lerin isminin yanına, onların sayıca belki de yüz katı "ölümlü"lerin isimleri eklenebilir. Yer isimlerini işin içine kattığımız zaman arkaik Yunan şiiri yerine Yunanca nüfuz kayıtlarını okuyormuşuz duygusuna kapılabiliriz. Fakat isimlerin kimler olduğu, yer isimlerinin günümüzde hangi mekanlar olduğu bilindiğinde, bütünüyle mümkün olmasa da Yunan şairlerle bir duygudaşlık kurulabilmektedir. Erman Gören de bu atlanması mümkün olmayacak önemdeki



...

Homerosçu İlahiler'den Pindaros'a Arkaik Yunan Şiiri Antolojisi Derleyen ve Çeviren: Erman Gören
Yapı Kredi Yayınları
Ocak 2018
587 sayfa

durumu fark ettiği için, uzunluğu ve sıkıcılığı göze alarak açıklamalarda bulunmuştur. Yine de abartmaya gerek yok, hepi topu 42 sayfa.

ŞAIRİN TEMSİL GÜCÜNE ODAKLANIYOR

Ayrıca kitabın sonuna "Yer ve Kişi Adları Sözlüğü", "Kaynakça", "Öneri Niteliğinde Kaynakça", "Antik Yazarlar ve Yapıtları" indeksi, "Temel alınan Eleştirel Basımlar" listesi de eklenmiş. Dolayısıyla okuyucu bu antolojiden sonra eğer Yunan şiirine dair okumalarını geliştirmek, ilerletmek isterse, önünde hazır bir liste bulacaktır. Fakat Erman Gören'in asıl müdahalesi, daha doğrusu okuyucusuna yaptığı rehberlik, çevirisini sunduğu şiirlere dair olmalıdır. Erman Gören şiirine yer verdiği her şaire ayrı bir bölüm açar ve bölümün girişinde şaire ilgili bilgi verir. Şairin dönemi içindeki önemi, onun şiirlerinin sonraki dönem şairlere etkisi, önceki dönem söylenen şiirlerle benzerliği, hangi teknik özelliklere sahip olduğu; şairin hayatı, yaşadığı dönemde hangi siyasal veya kültürel gelişmelerin olduğu gibi bilgiler, kısa kısa aktarılır. Daha sonra da antolojide yer verilen şiirlerin neye göre belirlendiği açıklanır. Erman Gören şiir seçiminde kendi öznel beğenisinin belirleyiciliğiyle birlikte seçtiği şiirin, şairini temsil gücüne odaklandığını belirtir.

HAKİKAT ANLAYIŞINDAKİ FARKLAR

Şiirlerde Pan-Hellenik toplumların kültürüyle karşılaşılır. İşin doğrusu şiirlerin en heyecan verici yönü burası. Daha fazlasını beklemek de gerekmez zaten bir şiir çevirisinden. Sonuçta şiir, onu var eden, ortaya çıkaran kültürün temsilcisi, yansıtıcısı ve gelecek dönemlere taşıyıcısıysa başarılıdır. Arkaik Yunan Şiiri Antolojisi'nde de, MÖ yaşamış Yunan toplumlarının neler önemli verdiklerini, nelerden kaçındıklarını görmekteyiz. Tabii bir de şiir deyip geçmemek lazım. Sonrasında tragedya, komedya, hitabet, tarih, hatta felsefenin kökleri de bu şiirlerle dayanmaktadır. Tanrılara, bakireliğe, gençliğe, kahramanlığa, savaş meydanından kaçmamaya dönük övgüler; ihtişamlığın, korkaklığın ve cimrilüğün yerilmesi; bir eğlence unsuru olarak içki sofralarının ve cinselliğin her fırsatta dile getirilmesi, şiirlerden edindiğimiz ilk intibalarımızdır.

Alt katmanlara dönük yapılacak okumalarda ise, farklı dönemde yaşayan şairlerde görülen "hakikat" anlayışındaki farklılaşmalar dikkat çekici. Homerosçu hakikat anlayışında şair, hakikati Mousa'lardan alıp, topluma iletmektedir. Bu hakikat tartışılmazdır. Şairin onu ispat etmesine gerek yoktur. Fakat Homerosçu anlayıştan sonra gelen, Erman Gören'in sekülerleşme diye tanımladığı yeni dönemde ise, şair olay ve düşünceleri, hatta hakikati ve Tanrıları tartışır, söylediği şeyleri ispat etmek, daha doğrusu söyledikleriyle ilgili okuyucusunu ikna etmek zorundadır. Akıl ön plana çıkar burada. Diğerindeyse Moisa'lar, yani ilham perileri ön plandadır. Homerosçu anlayışta her şey Tanrılarla açıklanırken, sonraki dönemde akılla izaha yeltenilir. Şiirler üzerinden Pan-Hellenik toplumdaki bu şaire, hakikate, Tanrılara, dünyaya ve insanlara dönük bakıştaki değişimin izlenmesi ilginç, bir o kadar da düşündürücü bir okumadır.

Antolojide 22 şaire yer verilmiş. Okuyuculara tavsiyemiz, şiirle okuyucu arasında giren açıklamaları, şiirden sonra okunması yönündedir. Önce şiirin sonra açıklamanın okunması; bilinen bir şiire dair işin ehlienden yardım almak anlamına gelecektir.